

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

In Tit. XXXV. De Vvlgari Pvrigatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

commisisse, *cap. Accepimus ult. h. tit.* Deinde cum se se purgare; cujus rei definitio prudentiæ Judicis committitur, compurgatores tot, inquam, quot Judici videbitur, honestæ vitæ ac boni nominis, de nullo crimine condemnatos vel suspectos, eoque familiariter notos, adhibere debet, *cap. Cùm P. Manconella 7, cap. Constitutus 9, & Cum dilectus 1, h. tit.* qui omnes præstant juramentum, non veritatis, ut ipse reus, sed creditatis, ut vocant, id est, non jurant, quòd reus crimen non commiserit; qui enim id facere possent? sed se credere, reum se se purgantem veritatem jurasse, seu virum talem esse, qui nollit falsum jurare, *d. cap. Quoties & cap. De testibus 13, h. tit.* * Hoc enim

si faciant, effectus canonicæ purgationis in eo versatur, ut jam reus absolvi debeat & ab infamia & à criminis suspitione, quibus laborabat, *cap. Ex tuarum 8, sub fin.* Et ibi præter ceteros Panor. mit. *h. tit.* Cæterum si in purgatione deficiat, id est, si vel ipse jurare non audeat, vel jurare quidem paratus sit, sed justo & præscripto numero compurgatores adhibere non possit, tanquam de crimine convictus habetur, pro qualitate delicti puniendus (quamquam, ut id obiter dicimus, canonicæ purgationis hodie rarior sit usus) *c. Inter sollicitudines 10, in verbis, quòd si forsan in purgatione defecerit, ab officio & beneficio depositum ad agendam penitentiam in arcum monasterium adstuderet, non omittat, h. tit.*

IN TIT. XXXV. DE VVLGARI PURGATIONE.

Canil. d. lib. IV. tit. 20.

SUMMARI A.

1. Purgatio vulgaris quibus olim modis & qualiter fieri solet.
2. Merito eam Canones damnant.
3. Quis si aliter crimina detegi non possint?
4. Monomachia Davidis cum Goliath: species quadam vulgaris purgationis an olim tolerata.

A Lind purgandi genus olim in usu fuit, sed quod vulgus erroneum seu superstitiosum introduxerat, diversis etiam modis, nempe per duellum seu monomachiam, per ferri candentis attritionem, per haustum aquæ ferventis, denique per immersionem in aquam frigidam: x quorum omnium prospero, vel sinistro eventu, judicabant quempiam justum esse vel injustum, criminis occulto, quod per testes vel aliâ ratione probari non poterat, obnoxium, vel innocentem; verbi gratiâ, si controversia erat de finibus seu rerum possessione, Nobiles ut plurimum ad singulare certamen se se provocabant, eo fine, ut illius causa haberetur injusta, qui certando cecidisset, *cap. 1, & 2, h. tit.* Item si cui crimen objectum fuisset probatu difficile, proponebatur ei aut ferrum candens, aut aqua ebulliens, ad cujus attractum si adustus fuisset, jam puniebatur ut reus criminis, *c. fin. h. tit.* * Hosce sanè & id genus alio purgandi modos sub pæna mortalitatis delicti passim damnant sacri Canones, velut locis jam citatis, & in can. Meniam & can. Consulisti

11, quasi 5, *cap. Sententiam sup. Ne Clerici vel monachi, ibi, nec quisquam purgationis aqua ferventis vel frigida seu ferri candentis ritum cuiuslibet benedictionis aut consecrationis impendat, salvis nihilominus prohibitionibus de monomachis sive de duellis: quibus accellit etiam novissime Concil. Trid. cap. 19, Sess. 25, de reform. & merito, cum neque naturali ratione neque divinarum literarum auctoritate nitantur, quia scilicet nec Deus, nec natura hujusmodi media destinavit ad effectum illum producendum: & proinde qui talibus observationibus, arte demonum humano generi suggestis, utitur superstitiosus est ac Deum tentat, tamquam si Deus illis adstrictus, velut edito miraculo, veritatem atque innocentiam debeat aperire: id quòd tantum abest, ut sæpè permittat etiam innocentes cadere, vel aduri, præsertim aliis peccatis concurrentibus, ut ait textus in *cap. Significantiis 2, h. tit.* ubi Pont. asserit sententias esse nullius momenti, quæ vigore hujusmodi purgationum à Judicibus sunt factæ: item in *cap. Ex literis sup. de excessib. Pralat.* ubi Episcopus ab Episcopatu dejectus fuit, qui per judicium ferri candentis causam dederat homicidio, cui & interesse volebat, tanquam altaris ministerio indignus.*

At dices, quid si aliter crimina non possint detegi, quæ ob tranquillitatem Reipubl. non decet manere impunita? Sed cum ut, ait Jurisconsultus, nocentem dimittere, quam innocentem condemnare, *l. Absentem D. De panis, pupilio occultorum*

regem delictorum relinquenda est Deo, d. can. *Coniulisti occultis, c. Dilectus filius sup De excessib. Pralat.* ubi superior majorem in modum redarguitur, qui ut illud punire posset, & rem ablataam domino restituere, presbyterum inferiorem cogere volebat, ut occultum furtum, quod in foro conscientiae & sub sigillo exceperat non ut homo, sed ad Deum manifestaret.

Verum quidem est, quod Rex David cum gigante singulari eorum suscepit, can. *Monomachiam* 11, qu. 1, *Glos. ad d. cap. 1, in V. tolerare h. t.* sed hoc instinctu Dei factum est, qui olim etiam ut libellum repudii Judaeis induisit, propter cordis duritiam, ita aquam, ut vocatur, zelotypiae mul-

eribus eorum eundem tunc eorum, si suspecta fuissent, propinari voluit, cujus haultu, si maritos deceperant, putrefacto femore uterus rumpebatur, uti ad longum refert Gratianus can. *In libro namque Numeror 11, qu. 1, Denique & illud verum est, quod eadem quae sit. textus in can. Nobilis in can. Sapè contingit & trib. sequent.* videatur quasdam species seu vulgaris purgationis formas tolerare; sed antiquae istae constitutiones tamquam paleae contrariis & recentioribus correctae sunt ac revocatae, sicut praeter ceteros ad d. can. *Sapè contingit* testatur ac docet Joan. de Turrecremata.

IN TIT. XXXVI. DE INJURIIS ET DAMNO DATO.

Canif. lib. III. tit. 20, §. 2. & seqq.

SUMMARI A.

1. Ratio continuationis.
2. Injuriam quolibet modo inferens, praeter poenam, tenetur ad restitutionem.
3. Occasionem damni dans damnus dedisse videtur.
4. Restitutio damni ex qualibet lesione seu injuria facienda.
5. Injuria inferitur bonis vel anima, vel corporis, vel fama & honoris, vel fortuna.
6. Injuriam primo ordini sive bonae animae quinam inferre dicantur, & obligentur ad restitutionem.
7. Quinam reliquis ordinis sive bonis corporis, fama, fortune.
8. Restituenda in primis fama & bonor.
9. Ad restitutionem fama quando quis non tenetur.
10. Obligatio restitutionis an transeat ad haeredes.

Titulus iste pertinere videtur ad tractatum de criminibus & delictis, & quidem primo loco ponendus; cum omnis delinquens injuriam vel damnus inferat aut Deo, aut sibi, aut Republicae, aut proximo, aut etiam, si blasphemus sit, sanctis Dei. Cur tamen sub hoc capite ponatur, ratio probabilis dari potest, ut Jure reddatur memor, quod in corrigendis delictis non solum ad poenam publicam respicere debeat, quae nimirum ad exemplum aliorum, & ut Republicae satisfiat, infligitur, sed etiam laborare, ut injuriae ac damnus illis reparetur; qui privatim sunt laesi. Quisquis enim aut per se aut

per alium injuriam intulit, sive verbalis illa sit sive realis, praeterquam quod peccet & poenis sit obnoxius, ad illius reparationem, seu, ut vocant, restitutionem obligatur, juxta illud Pontificis in cap. ult. h. t. *Si culpatus datum est damnus, vel injuria irrogata, seu alius irrogantibus opem sortem tulisti, aut hac imperitia tua sive negligentia evenerunt, iure super his satis facere te oportet* ubi sub finem & illud addit. *quod qui occasionem damni dat damnus videatur dedisse* cujus axiomatis vim & rationem explicat *Glos. in cap. De cetero ad V. dedisse sup. De homicidio: item textus & Glos. ad V. adulterio in cap. Sicut nobis sup. De testib. ubi testes puniuntur, qui falsis testimoniis dederant causam divorcio & adulterio, muneribus nimirum subornati* Ceterum cum praedictus textus in d. cap. ult. tam generatim loquatur & indistinctè, manifestè colligitur, quod pro varietate rerum, circa quas delicta versantur, variis etiam modis fiat laesio, & per consequens restitutio, id quod ex professo explicat Navarr. in *Enchiridio cap. 17 num. 6, 7, 8, & aliquot seqq.* idque in tractatu illius praecipi, *Non furtum facies*, eo quod non solum contra illud peccet, qui rapit alienum, sed etiam qui rem alteri restituendam detinet, veluti rectius possessor, qui eam à non domino scienter accepit, can. *Seres xiv. qu. 6, cap. Sapè vers. non multum interest, alienum in vadere, & injustè detinere, sup. De restitut. spoliar.*

Sed ut hic juris articulus magis innotescat, quoniam rerum seu bonorum quatuor aut quinque velut sunt ordines; bonum animae, ut scientiae,